

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

Перспектива відтворення специфіки національно-мовних картин світу визначає доцільність подальших досліджень ірраціональної лексики в зіставно-ономасіологічному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Иомдин Б. Л. Лексика иррационального понимания / Б. Л. Иомдин. – М. : Институт русского языка имени В. В. Виноградова, 2002. – 24 с.
2. Копанев П. И. Теория и практика письменного перевода: учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков / П.И. Копанев. – Минск : Вышш. школа, 1986. – 269 с.
3. Ладо Р. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXV. Контрастивная лингвистика / Р. Ладо. – М. : Прогресс, 1989. – с. 32-62
4. Манакин В. М. Сопоставительная лексикология / В. М. Манакин. – К.: Знання, 2004. – 326 с.

УДК 81'373.23:811.161.2:811.162.1:811.112.2

Т.В. Кучма, канд. філол. наук

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

ТАКСОНОМІЯ ВТОРИННИХ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІЄРАРХІЇ СУСПІЛЬСТВА

Номінації соціального статусу людини функціонують не тільки як знаки первинного, а й як вторинного семіозису. Вторинна номінація активно діє на сучасному етапі розвитку мови [4, с. 54]. Під вторинною номінацією розуміють використання в акті номінації фонетичного вигляду вже існуючої одиниці для найменування нового позначуваного [3, с. 336], в основі якої лежить асоціативний характер людського мислення [5, с. 25].

Залежно від різних умов одні й ті ж предмети та явища реальної дійсності можуть викликати у мовців найрізноманітніші асоціації. Якщо ці асоціації виявляються індивідуальними, тоді вони впливають на сприйняття і використання відповідного найменування людиною. Але вони можуть бути і більш загальними, стійкими, зумовленими соціальним досвідом колективу. У цьому випадку асоціації

відбиваються на семантиці, експресивному і стилістичному забарвленні, сполучуваності відповідного слова [5, с. 25].

Асоціації в актах вторинної номінації встановлюються, як вважає В.М. Телія [3, с. 337], за схожістю або суміжністю між деякими ознаками у концептуальному змісті елементів позамовної дійсності, що вже були відображені в наявному значенні імені, та ознаками нового позначуваного, яке отримує свою назву шляхом переосмислення значення.

Асоціативні зв'язки встановлюються внаслідок ідентифікації спільної для двох понять асоціативної ознаки, що дозволяє йменувати ці поняття одним іменем. Повторне використання тієї ж “морфемної рамки”, як пише О. А. Земська [1, с. 155], визначається не тільки історичним розвитком мови, а й розмежуванням сфер вживання в мові одного періоду, соціальною, професійною або іншою характеристикою мовців.

Процес вторинного означування, на думку О. О. Селіванової [2, с. 27-28], є результатом “висвічування” нових зв'язків через метонімізацію або метафоризацію. До метафоризації й метонімізації призводить актуалізація потенційної семи. На перший план тоді виходять емоційний та стилістичний компоненти.

Джерельною базою дослідження є: Словник української мови: в 11 т. (І. Білодід); Великий тлумачний словник сучасної української мови онлайн (В. Бусел), Słownik języka polskiego (W. Doroszewski); Słownik języka polskiego (S. Dubisz, E. Sobol), Duden Das große Wörterbuch der deutschen Sprache: in 10 Bänden; Duden Deutsches Universalwörterbuch.

При вторинному знакопозначенні виявлено чотири ЛСГ НССЛ:

- 1) властивості натури, риси характеру людини: укр. *диктатор* / пол. *dyktator* / нім. *Diktator*, укр. *дипломат* / пол. *dyplomata* / нім. *Diplomat*, *джентльмен* / пол. *dżentelmen* / нім. *Gentleman*, укр. *актор* / пол. *aktor* / нім. *Schauspieler*, укр. *клоун* / пол. *klown* / нім. *Clown*, укр. *комік* / пол. *komik* / нім. *Komiker*, укр. *адвокат* / пол. *adwokat* / нім. *Advokat*, укр. *лакей* / пол. *lokaj* / нім. *Lakai*, укр. *аскет* / пол. *asceta* / нім. *Asket*, укр. *еквілібрист* / пол. *ekwilibrysta*, укр. *анархіст* / пол. *anarchista*, укр. *інквізітор* / пол. *inkwizytor*, укр. *командир*, укр. *крамар*;

- 2) професія, рід діяльності особи: загальні позначення: укр. *корифей* / пол. *koryfeusz* / нім. *Koryphäe*, укр. *ветеран* / пол. *weteran* / нім. *Veteran*, укр. *жрець*, пол. *kapłan*; за якістю праці: укр. *коновал* / пол. *konował* / нім. *Pferdedoktor*, укр. *дезертир* / пол. *dezerner*, укр. *гастролер*;
- 3) ступінь володіння: знаннями, уміннями: укр. *артист* / пол. *artysta* / нім. *Künstler*; багатством, приватною або колективною власністю: укр. *король* / пол. *król* / нім. *König*, пол. *baron*;
- 4) належність осіб до напрямів, течій у мистецтві, науці, ставлення осіб до відповідних наукових поглядів: укр. *ліберал* / пол. *liberal* / нім. *Liberaler*, укр. *демократ* / пол. *demokrata* / нім. *Demokrat*, укр. *єретик* / пол. *heretyk* / нім. *Häretiker*, укр. *метафізик* / пол. *metafizyk*, укр. *міщанин* / пол. *mieszczanin*, укр. *аналітик* та ін.

У дослідженні проаналізовано близько 650 номінацій соціального статусу людини як знаків вторинного семіозису. Такі одиниці склали в укр. 22 %, у пол. 25 %, у нім. 18 % від загальної кількості (1000 НССЛ) у кожній із мов, що пояснюється притаманністю вторинної номінації розмовному мовленню (що підтверджує О. А. Земська [1, с. 154-157]) і що не всі одиниці сприймаються всіма носіями мови та фіксуються у словниках. Виявлено, що в німецькій мові процеси актуалізації потенційних сем НССЛ є більш повільними.

Таким чином, соціальна організація суспільства є складною взаємопов'язаною системою соціальних статусів. Соціальний статус є невід'ємною частиною суспільного життя, в якому відбуваються зміни у виробничій сфері, пов'язані з науково-технічним прогресом, а також соціальні зміни тощо, які знаходять відображення у мові, виникають нові поняття, які необхідно позначити. Розвиток системи номінативних одиниць на позначення соціального статусу людини визначається суспільними потребами в номінації.

Список використаних джерел:

1. Земская Е. А. Язык как деятельность : Морфема. Слово. Речь / Елена Андреевна Земская. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 688 с. – (Studia philologica).
2. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология : [монография] / Елена Александровна Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2000. – 248 с.

3. Телия В. Н. Номинация / В. Н. Телия // Большой энциклопедический словарь. Языкознание / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Научн. изд-во “Большая Российская энциклопедия”. – 2-е изд., 1998. – С. 336-337.
4. Тропіна Н. П. Прагматичний тип вторинної номінації в сучасній російській мові / Н. П. Тропіна // Мовознавство. – 1991. – № 3. – С. 53-57.
5. Шмелев Д. Н. Введение / Д. Н. Шмелев // Способы номинации в современном русском языке. – М. : Наука, 1982. – С. 3-44.

УДК 81'1 : 81'373.7–115 : 168.522

К.І. Мізін, д-р філол. наук

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Переяслав-Хмельницький

ЕТНОУНІКАЛЬНІ ЕМОЦІЙНІ КОНЦЕПТИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Контрастивні студії, спрямовані на вивчення мовно-мовленнєвої об'єктивації концептів, що репрезентують емоційний світ людини, мають надзвичайну актуальність для сьогоденного мовознавства, одним із дослідницьких принципів якого є антропоцентризм. Однак ще більш перспективними є зіставно-лінгвокультурологічні розвідки, присвячені вивченню етноунікальних емоцій vs емоційних станів, оскільки такі дослідження тільки-но розпочинаються. До того ж, не в Україні, а за кордоном. І не в лінгвістиці, а більшою мірою у психології, оскільки мова тут іде передусім про проект психолога Т. Ломаса «Позитивна лексикографія» [2], суть якого полягає у фіксації етноунікальних – «неперекладних» – номінацій, які розкривають поширені лише в межах певної лінгвокультури поняття, напр.: в ісландській мові лексема *sólarfrí* позначає вихідний час (день), який робітники отримують у нагороду, щоб насолодитися теплим, сонячним днем; норвезьке слово *tyvsmake* називає ситуацію, коли хтось, як правило під час приготування їжі, відкушує маленький шматочок від страви, думаючи, що його при цьому ніхто не бачить; у мові індіанців племені черокі лексема *yutta-hey* позначає внутрішній стан (дивний, наприклад, для європейців), коли людина мріє померти

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

BAUZER A. MODELING THE SYNTACTICAL
RELATIONS: A CROSS-LINGUISTIC PERSPECTIVE 3

DEMENCHUK O. TOWARDS A TYPOLOGY OF
SEMANTIC DERIVATION MODELS 6

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ СЕМАНТИКИ

ПОТАПЧУК С.С. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО
ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ 10

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

АЛАДЬКО Д.О. МОТИВАЦІЙНІ МОДЕЛІ
НОМІНАЦІЙ АРТЕФАКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 14

АЛАДЬКО О.Д. НОМІНАЦІЇ ОДЯГУ В АНГЛІЙСЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 17

ВАСИЛЬЄВА О.Є. СМАКОВІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 20

ВАСИЛЬКІВ Л. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
ВІЗУАЛЬНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 23

ГЕРАСИМОВА Н.І. ОЛЬФАКТОРНІ НОМІНАЦІЇ У
ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 28

ГРЕБЕНЮК Ю. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ТЕМПЕРАТУРНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	30
ДАВИДОВИЧ Х.В. ТИПИ ВІДПОВІДНОСТЕЙ СЕМАНТИЧНИХ ДЕРИВАЦІЙ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТРАХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	34
ДРОШКЕВИЧ М.В. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ	40
КІНАЩУК А.В. ТИПИ СЕМАНТИЧНИХ ВІДПОВІДНОСТЕЙ ІРАЦІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	43
КУЧМА Т.В. ТАКСОНОМІЯ ВТОРИННИХ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІЄРАРХІЇ СУСПІЛЬСТВА	49
МІЗІН К.І. ЕТНОУНІКАЛЬНІ ЕМОЦІЙНІ КОНЦЕПТИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	52
НАУМЮК В.М. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ КОЛОРАТИВНИХ НОМІНАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКИХ МОВАХ	55
НЕМЕРИШИНА М.В. СПЕЦИФІКА ПОНЯТІЙНИХ СЕГМЕНТІВ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДРУЖБА» У ЇХ СИНОНІМІЧНИХ НОМІНАЦІЯХ	59

СОБШАН Є.О. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ
НОМІНАЦІЙ БОЛЮ ТА ДИСКОМФОРТНИХ
ВІДЧУТТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ 64

ЦУП О.В. ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ,
НІМЕЦЬКІЙ, ІСПАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 67

ЧЕРЕМІСІН М.В. ГУСТАТИВНІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 70

***ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА
СЕМАНТИКИ***

КОНСТАНТИНОВА О.В. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
В АНГЛОМОВНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ
ОПОДАТКУВАННЯ 74

МИХАЙЛОВА Є.В. СЕМАНТИЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ
РОЛЬ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ "ЧАСТИНА МОВИ" 77

ОРЕЛ І.І. РОЛЬ НАРОДНИХ ЗАБОБОНІВ І ВІРУВАНЬ
У ФОРМУВАННІ КОНОТАТИВНОГО КОМПОНЕНТА
СЕМАНТИКИ СТЕРЕОТИПІВ 80

РИШКОВА А.В. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ
СТАТУСУ ЗРОЩЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ
МОВІ 84

ТАРАСЮК Н.Ю. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА
ПАРАДИГМА СЛОВОТВІРНОГО ЗНАЧЕННЯ
ФРАНЦУЗЬКОГО АД'ЄКТИВА. 87

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

БОРЗЕНКО О.П. СЛОВО ЯК НАЙВАЖЛИВІША
ОДИНИЦЯ МОВИ 92

ПАВЛОВСЬКА Л.О. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНЕ
ВИРАЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У 96
РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

КАЛІНІЧЕНКО М.М. СЕМАНТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ
ТЕКСТІВ ТА ПРОБЛЕМА ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ 99
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА (МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ
АСПЕКТ)

КРУТЬКО Т.В. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЖАНР 105
ВІРТУАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

МІГІРІН П.І. ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИКИ ТЕКСТУ І 107
ДИСКУРСУ

ХАРИТОНОВА Д.Д. КАТЕГОРІЇ “СВІЙ” ТА 111
“ЧУЖИЙ” У ЇХ ОПОЗИЦІЙНОМУ
ПРОТИСТАВЛЕННІ

ЧЕБЕРЯК А.М. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ 114
ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ ХЕЛЕН ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖИТ
ДЖОНС»)

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

ВАКУЛЕНКО О.Л. МІЖМОВНЕ ЗІСТАВЛЕННЯ 121
КОНЦЕПТІВ ТА ЇХНЬОЇ СТРУКТУРИ – НЕОБХІДНІ
СКЛАДОВІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

ДЖУРИЛО А.П., БАБИЧ О.А. ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТЕЛЕСКОПІ ЯК НОВІТНЬОГО СПОСОБУ СЛОВОТВОРЕННЯ	126
ДЖУРИЛО А.П., ДЕМИДОВА Д.В. ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	130
ДЖУРИЛО А.П., НАКАЛЮЖНИЙ Н.В. ФЕНОМЕН ЄВРОЛЕКТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ	134
ЗАБОЛОТНА Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЕМАНТИКИ ТОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	138
ПАЮК В.Л. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРХАЇЗМІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	141
ХРИСТИЧ Н.С. СПОСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ АНТРОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	144
ШЕВЧУК Л.О., ТОНКОШКУРОВА Ю.Ю. ПРАКТИЧНІ ТРУДНОЩІ СЛОВОТВІРНОГО ХАРАКТЕРУ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОМУ ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ	148
SCHMYRKO O. ÜBERSETZUNGSMÖGLICHKEITEN DER DEUTSCHEN UND UKRAINISCHEN SPRICHWÖRTER	152